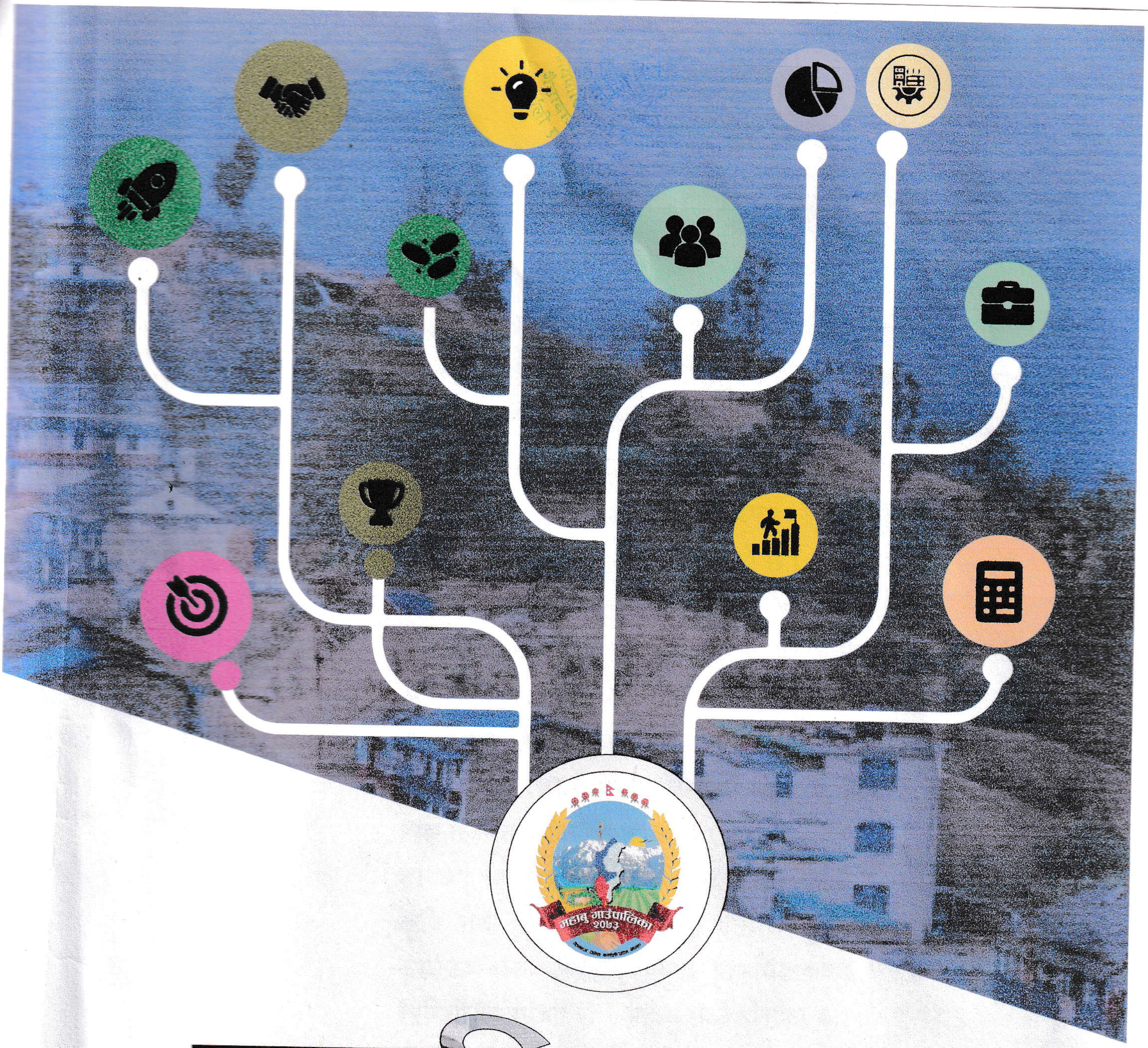

नागरिक बजेट

आर्थिक वर्ष २०८२/०८३

महावु गाँउपालिका
गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय
दैलेख, कर्णाली प्रदेश, नेपाल

महाबु गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
गैडाबाज, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

गाउँपालिका अध्यक्षको शुभकामना

महाबु गाउँपालिकाले पारदर्शिता, जवाफदेहिता र नागरिक सहभागितामाथि आधारित सुशासनलाई आफ्नो कार्यशैलीको प्रमुख आधार बनाउँदै आएको छ। यही सन्दर्भमा, आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को बजेटलाई सबै महाबुवासीले सजिलै बुझ्न सकुन् भन्ने उद्देश्यले बजेटका प्रमुख विषयहरूलाई सरल, स्पष्ट र नागरिकमैत्री ढंगमा 'नागरिक बजेट' का रूपमा सार्वजनिक गरिएको छ।

आजको परिवेशमा स्थानीय तहका योजना वास्तविक आवश्यकता, जनअपेक्षा र गाउँपालिकाको आफ्नै प्राथमिकतामा प्रतिबिम्बित हुनु अपरिहार्य छ। नागरिक बजेटले बजेट निर्माणका मानक, प्राथमिकताको छनोट तथा श्रोतहरू कसरी परिचालन हुन्छन् भन्ने बारे स्पष्ट जानकारी दिँदै गाउँपालिका र नागरिकबीचको सहकार्य, विश्वास र साझेदारीलाई अझ मजबुत बनाउने काम गर्दछ।

यस वर्ष महाबु गाउँपालिकाले शिक्षा, स्वास्थ्य सेवा, सुरक्षित खानेपानी, कृषि तथा आयआर्जन वृद्धि, ग्रामीण पूर्वाधार, महिला–बालमैत्री कार्यक्रमजस्ता क्षेत्रलाई प्रमुख प्राथमिकताका रूपमा समेटेर बजेट विनियोजन गरेको छ। महाबु गाउँपालिका आफ्नो बजेट प्रक्रियालाई अझ पारदर्शी, समावेशी र परिणाममुखी बनाउन दृढतापूर्वक प्रतिबद्ध छ। प्रस्तुत नागरिक बजेटमार्फत गाउँपालिकाको वार्षिक कार्यक्रम तथा विकासका मुख्य कार्यक्रमहरू नागरिकसमक्ष अझ बुझ्ने र उपलब्ध हुने विश्वास राखिएको छ। महाबुको विकास यात्रामा कृषक, युवा, महिला, समुदायका अगुवादेखि आम नागरिकसम्म सबैको हातेमालो महत्त्वपूर्ण आधार हो। यही एकता, सहकार्य र सामूहिक प्रयासकै माध्यमबाट महाबुलाई सुशासित, सक्षम र समृद्ध गाउँपालिकामा रूपान्तरण गर्न सकिनेछ भन्ने हाम्रो दृढ विश्वास छ।

जंग बहादुर शाही

जंग बहादुर शाही
अध्यक्ष

नागरिक बजेटको उद्देश्य

यस नागरिक बजेटको उद्देश्यहरू यस प्रकार रहेका छन्:

- गाउँपालिकाको वार्षिक बजेटलाई सरल, स्पष्ट र बुझ्न सकिने भाषामा प्रस्तुत गर्नु तथा बजेटका आय र खर्चका प्रमुख श्रोत तथा क्षेत्रहरूबारे नागरिकलाई जानकारी दिनु ।
- नागरिकले तिरेको कर कहाँ, कसरी खर्च भइरहेको छ भन्ने विषयमा जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्नु ।
- शिक्षा, स्वास्थ्य, पूर्वाधार, रोजगारी, महिला तथा बालमैत्री कार्यक्रमहरूमा बजेटको प्राथमिकता देखाउनु ।

तथ्यांकको श्रोत

यस नागरिक बजेट महाबु गाउँपालिकाले आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को गाउँपालिकाको बजेट, योजना तथा कार्यक्रम पुस्तिकाको आधारमा तयार पारिएको हो । यो पुस्तिकाको पूर्ण पाठ तलको लिंकमा क्लिक गरेर वा तलको क्यूआर कोड स्क्यान गरेर पढ्न सकिन्छ ।

Link: **https://tinyurl.com/44hvxd5w**

उदयराज उपाध्याय
प्रशासकीय अधिकृत

बजेटका प्रमुख विषयहरु

कुल बजेट : रु. ४६ करोड ७ लाख २० हजार ७ सय १८

अंकमा : ४६,०७,२०,७१८

अक्षर : रु. छयालिस करोड सात लाख बिस हजार सात सय अठार

कुल चालु बजेट (प्रशासनिक र सञ्चालन खर्च):

३३ करोड १८ लाख ९४ हजार ७ सय १८ रुपैयाँ मात्र

कुल पुँजीगत बजेट (विकासनिर्माण तथा कार्यक्रम सञ्चालन खर्च):

१२ करोड ८८ लाख २६ हजार मात्र

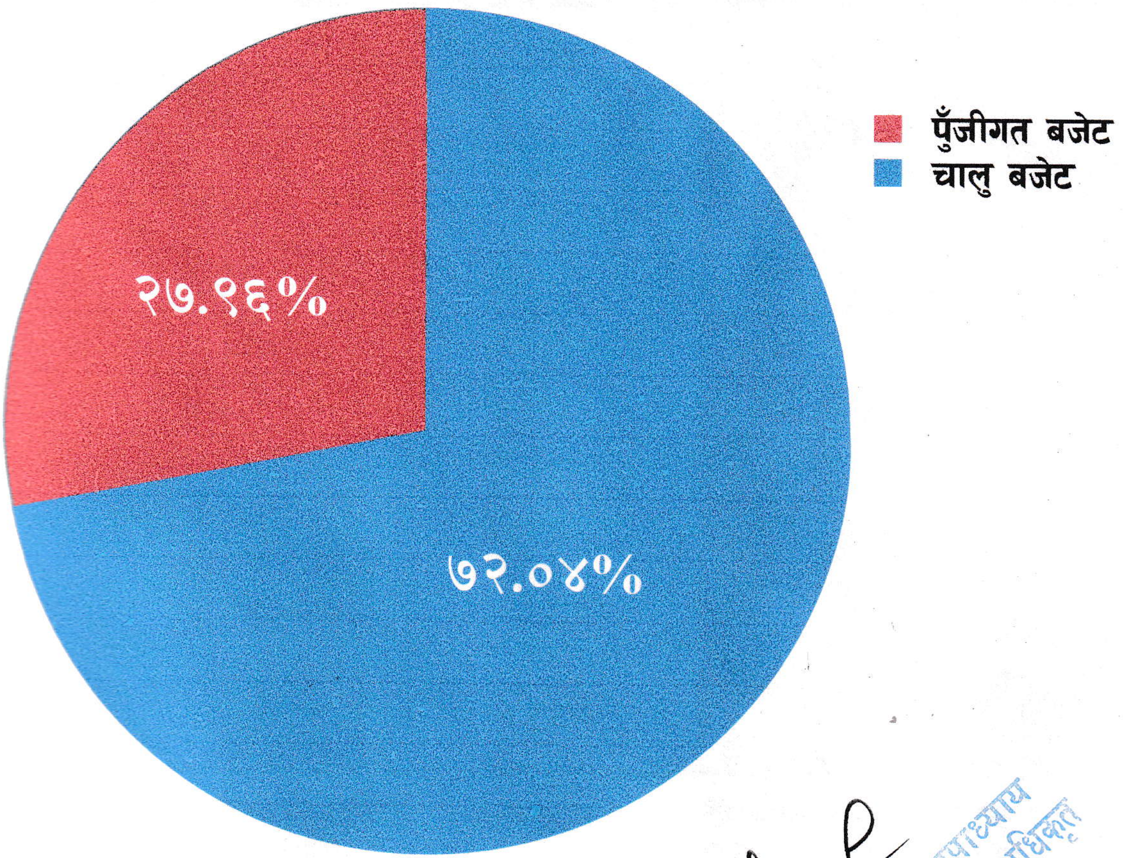

उद्धवराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

गतवर्षको कुल बजेट र चालु वर्षको कुल बजेट

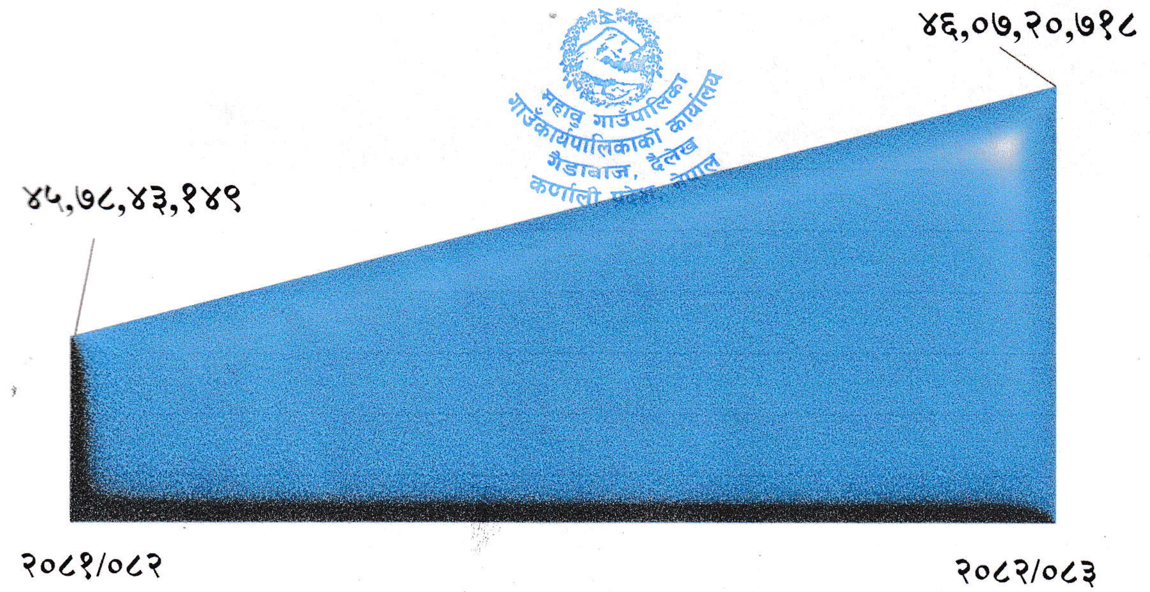

बजेटका आय श्रोतहरु

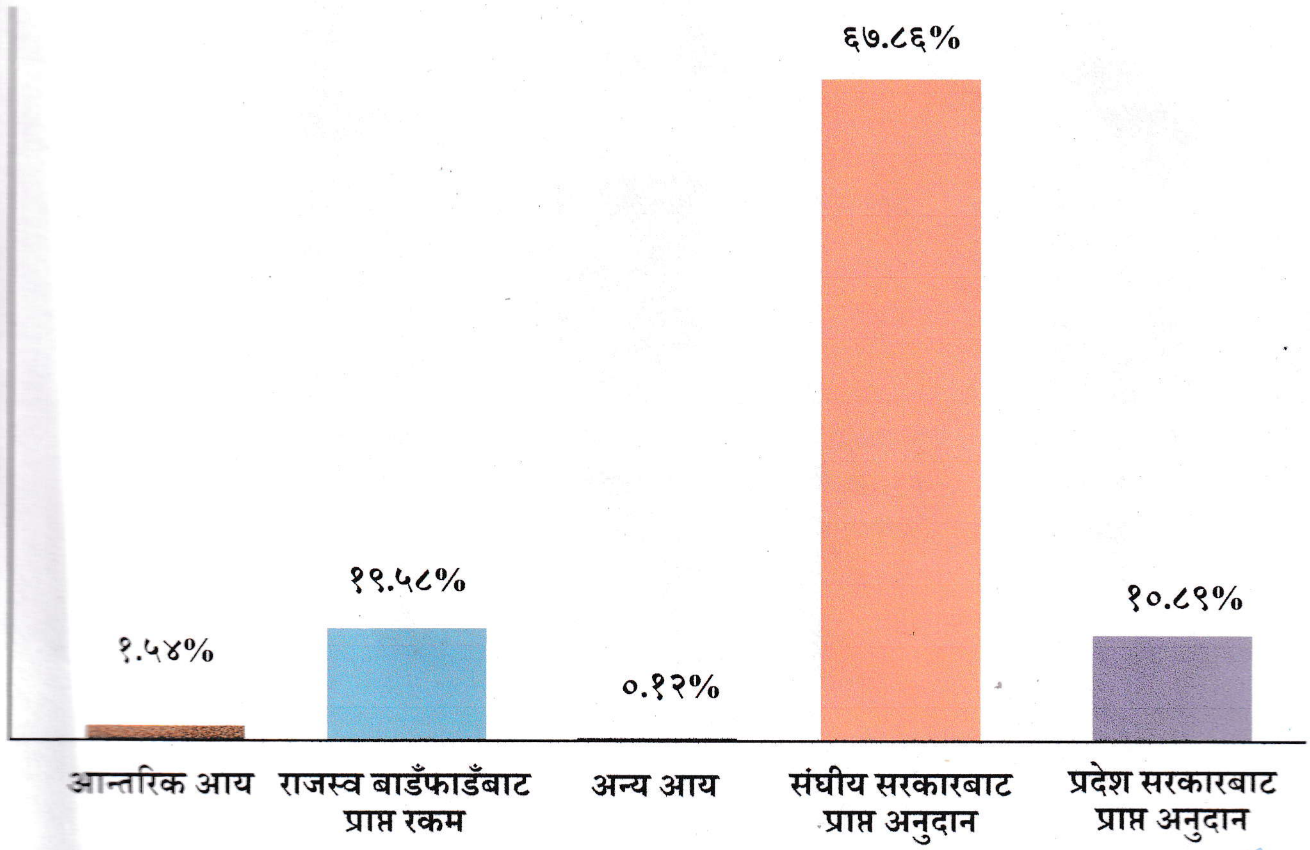

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क्षेत्रगत बजेट विनियोजन

महावु गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
गैडाबाज, दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

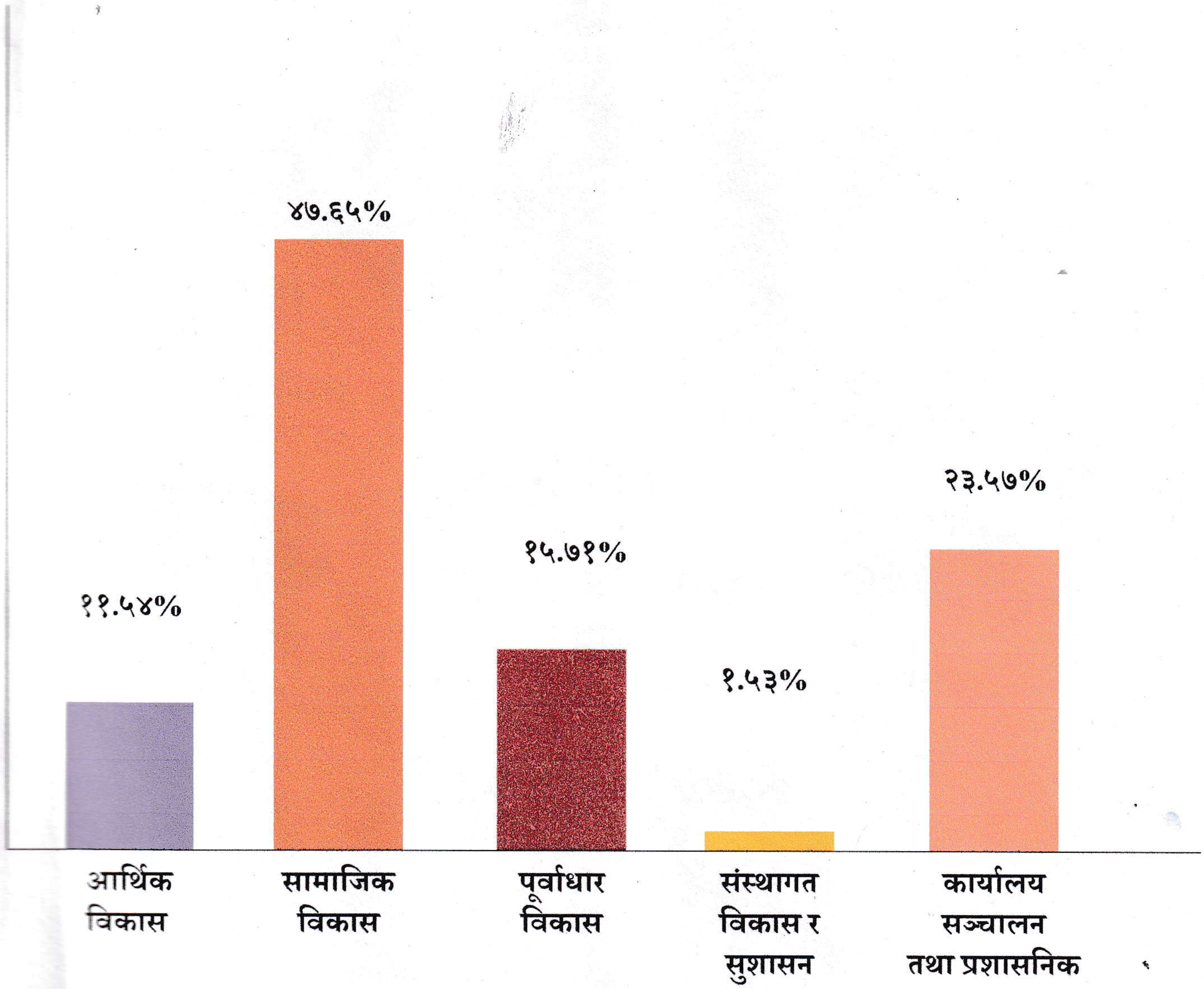

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

आर्थिक विकास

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सामाजिक विकास

२१ करोड ९५ लाख ४८ हजार

कुल बजेट

- [illegible]नता तथा सामाजिक समावेशीकरण — २१ लाख
- सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण — ५६ लाख ५० हजार
- स्वास्थ्य — [illegible] करोड ३२ लाख ४२ हजार
- युवा तथा खेलकुद — ५ लाख ५० हजार
- शिक्षा — [illegible] करोड २८ लाख ८७ हजार
- खानेपानी तथा सरसफाई — ५० लाख ६९ हजार
- भाषा तथा संस्कृती — ५० हजार

सामाजिक विकास

कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च

कुल: १० करोड ८५ लाख ७२ हजार ७ सय १८

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

पुर्वाधार विकास

यातायात पूर्वाधार
३ करोड ९७ लाख ३ हजार

पुनर्निर्माण
७१ लाख ७२ हजार

कुल बजेट
७ करोड २४ लाख

भवन, आवास तथा सहरी विकास
१ करोड ३१ लाख ३० हजार

सम्पदा पूर्वाधार
१ करोड २० लाख ९५ हजार

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र

कुल बजेट
७० लाख ५० हजार

वातावरण तथा जलवायु
१ लाख

विपद् व्यवस्थापन
२० लाख

शान्ती तथा सुव्यवस्था
३ लाख

कानुन तथा न्याय
५ लाख

तथ्यांक प्रणाली
१५ लाख

योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन
२२ लाख

प्रशासकीय सुशासन
[illegible] हजार

वित्तीय सुशासन
३ लाख ५० हजार

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

लैंगिक उत्तरदायी बजेट
(Gender Responsibe Budget)

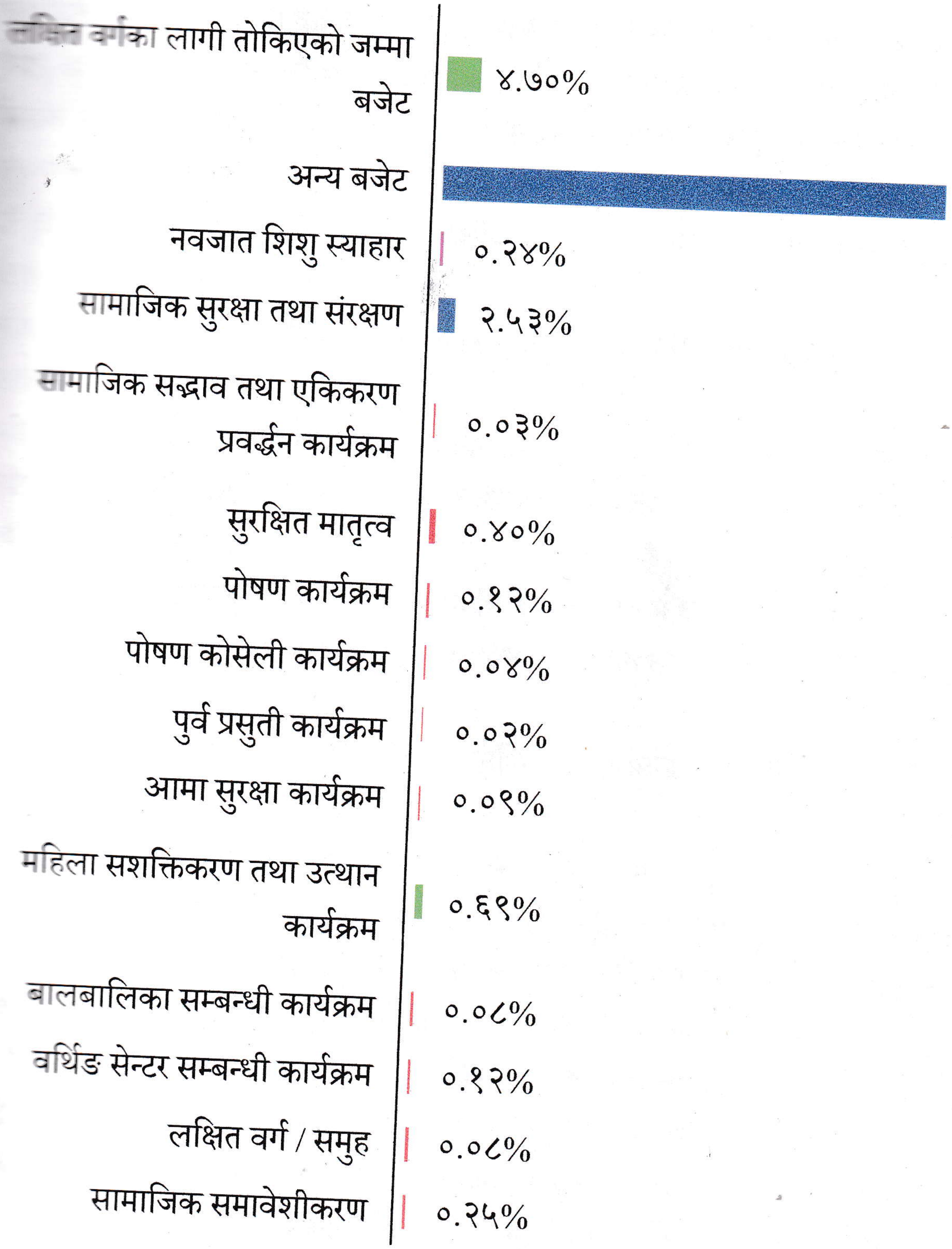

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय

बजेटका प्रमुख कार्यक्रमहरू

- [illegible] लामिडाँडा टाकुरी काशिकाध जोड्ने सडक निर्माणको लागि रू. १ करोड ४५ लाख।
- नमुना आधारभूत विद्यालयको भवन निर्माणको लागि विनियोजित रकम रू. १५ लाख।
- सडक सञ्जालमा नजोडिएका बस्तिहरूलाई सडक सञ्जालमा जोड्न र स्तरोन्नति गर्नको लागि रू. ६२ लाख ४० हजार।
- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण क्षेत्रका लागि विनियोजित रकम रू. १४ लाख।
- पोषणमैत्री गाउँपालिका अभियान सञ्चालन कार्यक्रमका लागि विनियोजित रकम रू. ४५ लाख।
- [illegible]बु अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि विनियोजित रकम रू. ३८ लाख।
- गरिबी निवारणका लागि लघुउद्यम साझेदारी तथा उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रका लागि विनियोजित रकम रू. १३ लाख।
- गाउँपालिकाको समग्र कृषि विकासका लागि विनियोजित रकम रू. ३० लाख।
- गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा एक वडा-एक पकेट कार्यक्रमका लागि विनियोजित रकम रू. १२ लाख।
- जीविकोपार्जन सुधारका लागि विपन्न दलित लक्षित बाख्रा प्रबर्द्धन कार्यक्रमका लागि रू. १० लाख।
- गाउँपालिकाको समग्र पशु विकासका लागि विनियोजित रकम रू. ३० लाख।
- शिक्षामा पहुँच समावेशीकरण र गुणस्तर सुधार परियोजना कार्यक्रमका लागि रू. १ करोड ५० लाख।
- उत्पादकत्व वृद्धि गर्न आवस्यक सिँचाइ योजनाहरूका लागि विनियोजित रकम रू. ३२ लाख।
- भवन तथा सहरी विकासका लागि विनियोजित रकम रू. ७० लाख।
- गाउँपालिकाको भू-संरक्षणको लागि विनियोजित रकम रू. १६ लाख।
- गैडाबाज मा.वि. शौचालय निर्माण, घेरबार तथा फर्निचर व्यवस्थापनको लागि रू. ३० लाख।
- मकै बिउ उत्पादन कार्यक्रमका लागि विनियोजित रकम रू. ८ लाख।
- स्थानीय प्रकोप व्यवस्थापन कोषलाई निरन्तरता दिनका लागि विनियोजित रकम रू. १० लाख।

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची-१

बजेटमा प्रयोग हुने मुख्य शब्दावली र त्यसको अर्थ

- **बजेट:** सरकारी बजेट कुनै निश्चित समयको लागि सरकारले पूर्वानुमान गरेको आम्दानी र खर्चको विवरण हो। यस्तो बजेट विशेषगरी एक वर्षको हुन्छ। बजेटमा सरकारले कुनै आर्थिक वर्षको लागि आम्दानी हुने अनुमानित श्रोत पहिल्याउँछ भने त्यसको आधारमा कुल आम्दानी कति हुन्छ र त्यसलाई कहाँकहाँ खर्च गरिन्छ भनेर राखिएको हुन्छ।

- **आर्थिक वर्ष:** आर्थिक वर्षलाई वीत्तीय वर्ष पनि भनिन्छ। यसलाई अँग्रेजीमा Fiscal Year भनिन्छ। जुन सामान्यतया पात्रोको वर्षसँग मेल नखान सक्छ। उदाहरणको लागि नेपालमा वैशाख १ गते नयाँ वर्ष सुरु भइ चैत मसान्तमा सकिन्छ भने आर्थिक वर्ष श्रावण १ गते सुरु भइ असार मसान्तमा सकिन्छ।

- **नीति तथा कार्यक्रम:** सरकारले कुनै आर्थिक वर्षको बजेट ल्याउनुअघि उक्त बजेट केकस्ता कार्यक्रमहरूमा केन्द्रित र के कुरालाई प्राथमिकता दिइएको छ भनी प्रस्तुत गरिने दस्ताबेज नै नीति तथा कार्यक्रम हो। संघीय सरकारको नीति तथा कार्यक्रम संघीय संसदमा राष्ट्रपतिले, प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम प्रदेश सभाको बैठकमा प्रदेश प्रमुखले र स्थानीय तहमा प्रमुख वा उपप्रमुखले नगर सभामा नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने प्रचलन रहेको छ।

- **बजेट आउने समय:** नेपालमा तीन तहका सरकारले नेपालको संविधानको अनुसूची ५-९ सम्म उल्लेख भएका अधिकारहरूको कार्यान्वयन र सरकार सञ्चालनका लागि हरेक आर्थिक वर्षको बजेट ल्याउने गर्छन्। संघीय सरकारले जेठ १५ गते, प्रदेश सरकारले असार १ गते र स्थानीय सरकारले असार १० गतेभित्रमा आगामी आर्थिक वर्षको बजेट ल्याइसक्नुपर्दछ। स्थानीय तहको बजेट वक्तव्य गाउँ/नगर सभामा उपप्रमुखले प्रस्तुत गर्छन्।

- **आन्तरिक राजश्व:** स्थानीय सरकारलाई नेपालको संविधान २०७२ ले प्रदान गरेका एकल अधिकारअन्तर्गत र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनबमोजिम स्थानीय तहले निर्धारण गरी संकलन गरेको राजश्व नै स्थानीय तहको आन्तरिक राजश्व हो। यसमा कर राजश्व र गैरकर राजश्व पर्दछन्।

- **कर राजश्व:** कर राजश्व भन्नाले स्थानीय तहले उक्त स्थानीय तहभित्रका व्यक्तिगत तथा व्यवसायिक

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क्रियाकलापहरूको लागि तोकेको निश्चित दरको कर हो। सरकारले जनता र संस्थाहरूबाट अनिवार्य रूपमा कर रकम संकलन गर्छ। जस्तै घर भाडामा लगायवापत कर, व्यवसाय कर आदि।

- **गैरकर राजश्व:** गैरकर राजश्व विशेषगरी सेवा शुल्कको रूपमा रहन्छ। गाँउपालिकाले सेवा वा सुविधा उपलब्ध गराए बापत शुल्क लिन सक्छ। जस्तैः सिफारिस शुल्क, जन्म दर्ता गर्दा लाग्ने शुल्क।

- **राजश्व बाँडफाँडवापतको रकम**: स्थानीय तहले संघीय सरकार र प्रदेश सरकारले संकलन गरेको राजश्वको बाँडफाँड वापतको रकम प्राप्त गर्ने गर्दछ।

- **सशर्त अनुदान**: नेपाल सरकारले प्रदेश वा स्थानीय तह वा नेपाल सरकारको कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले तोकेको आधार बमोजिम प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान प्रदान गर्दछ। सशर्त अनुदान प्रदान गर्दा नेपाल सरकारले योजना कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक शर्त तोक्छ र सम्बन्धित प्रदेश तथा स्थानीय तहले त्यस्तो शर्तको पालना गर्नु पर्छ। उदाहरणको लागि महाबु गाउँपालिकालाई महाबु गाउँपालिकाको गैडाबाज मा.वि.को विद्यालय भवन निर्माणको लागि रू. ५५ लाख उपलब्ध गरायो भने सो रकम यहि कामको लागि मात्र खर्च गर्नुपर्छ। सशर्त अनुदानको रकम सोहि उद्देश्यमा खर्च गर्न नसके संघीय सरकारमा फिर्ता जान्छ।

- **विशेष अनुदान**: नेपाल सरकारले कुनै विशेष उद्देश्य राखी प्रदेश वा स्थानीय तहबाट सञ्चालन गरिने कुनै खास योजनाको लागि विशेष अनुदान प्रदान गर्दछ। प्रदेशले स्थानीय तहलाई प्रदेश कानून बमोजिम विशेष अनुदान प्रदान गर्ने गर्छन्। उदाहरणका लागि संघीय सरकारले महाबु गाउँपालिकामा बसोबास गरिरहेका दलित समुदायका बालबालिकाको लागि छात्रवास बनाउन रू. ३५ लाख विशेष अनुदान उपलब्ध गराउन सक्छ। सशर्त अनुदानको रकम सोहि उद्देश्यमा खर्च गर्न नसके संघीय सरकारमा फिर्ता जान्छ।

- **वित्तीय समानीकरण अनुदान**: नेपाल सरकारले प्रदेश तथा स्थानीय तहको खर्चको आवश्यकता र राजश्वको क्षमताको आधारमा राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगको सिफारिसमा प्रदेश र स्थानीय तहलाई वित्तीय समानीकरण अनुदान प्रदान गर्दछ। नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान र आफ्नो श्रोतबाट उठेको राजश्वलाई प्रदेशले प्रदेशभित्रका स्थानीय तहको खर्चको आवश्यकता र राजश्वको क्षमताको आधारमा प्रदेश कानून बमोजिम र आयोगको सिफारिसमा वित्तीय समानीकरण अनुदान प्रदान गर्दछ।

- **समपुरक अनुदान**: नेपाल सरकारले प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई पूर्वाधार विकाससम्बन्धी कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न समपूरक अनुदान प्रदान गर्दछ। समपूरक अनुदान प्रदान गर्दा योजनाको सम्भाव्यता,

उदयराज उपाध्याय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

योजनाको लागत, योजनाबाट प्राप्त हुने प्रतिफल वा लाभ, योजना कार्यान्वयन गर्न सक्ने वित्तीय तथा भौतिक क्षमता वा जनशक्ति र योजनाको आश्यकता र प्राथमिकतालाई आधार बनाइन्छ। त्यस्तै प्रदेशले पनि समपुरक अनुदान दिन सक्छ। यो अनुदान पाउन स्थानीय तहले पनि केहि रकम आफूले विनियोजन गर्नुपर्छ। उदाहरणको लागि महाबु गाउँपालिकाको एकपाटे लामिडाँडा टाकुरी काशिकाध जोड्ने सडक निर्माणको लागि रू. १ करोड ४५ लाख लागत लाग्छ भने स्थानीय सरकारले आफुले रू. ७२ लाख ५० हजार विनियोजन गरी रू. ७२ लाख ५० हवसंघीय सरकारसँग समपुरक अनुदानको रू.पमा माग गर्न सक्छ।

- **ऋण:** स्थानीय तहहरूले बजेट निर्माणका क्रममा आन्तरिक तथा बाह्य ऋण लिन सक्छन्।

- **गैरसरकारी अनुदान:** स्थानीय तहहरूमा विकासका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्न विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरूले स्थानीय तहहरूलाई अनुदान दिन सक्छन्।

- **पुँजीगत खर्च:** पुँजीगत खर्च भनेको सरकारले यातायात, मेसिनरी उपकरण, भवन, स्वास्थ्य तथा शिक्षा पूर्वाधार आदिमा खर्च गर्ने रकम हो। यसमा स्थीर सम्पतिहरू जस्तै जग्गा खरिद, पुल निर्माण, कुलो निर्माणजस्ता कुरा पर्छन्। सबै विकास निर्माणका आयोजनाहरू पुँजीगत खर्चअन्तर्गत पर्दछन्।

चालु खर्च: सार्वजनिक सेवा प्रवाहका लागि हुने दैनिक प्रशासनिक गतिविधि सञ्चालन खर्च नै चालू खर्च हो। कर्मचारीको तलब, जनप्रतिनिधिको सेवा सुविधा र कार्यालय सञ्चालनको क्रममा हुने अन्य प्रशासनिक खर्च चालु खर्चअन्तर्गत पर्दछन्। स्थानीय तहको चालु खर्च पुँजीगत खर्चभन्दा धेरै हुन्छ। यसको कारण के हो भने सरकारको ठुलो रकम सामाजिक सुरक्षाजस्तै वृद्धभत्ता, शिक्षकहरूको तलब आदिमा जान्छ, जुन चालु खर्चअन्तर्गत राखिएको हुन्छ।

सम्पर्क

नागरिक बजेटको लागि सहजीकरण

महाबु गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
गैडाबाज, दैलेख
फोन: -[illegible]१०५९७२०/९८६८३०४७४६
इमेल: info@mahabumun.gov.np
info@mahabumun.gov.np

सशक्त महिला, समृद्ध नेपाल
EMPOWERED WOMEN PROSPEROUS NEPAL
Co-funded by the European Union
UNITED NATIONS NEPAL
KIRDARC